

КАРТИНАТА НА ПОБЕДНОТО ЗАВРЪЩАНЕ В СТИХОТВОРЕНИЕТО „НА ПРОЩАВАНЕ“

Стихотворението „На прощаване“ е вълнуваща изповед на поета и революционера Ботев, изповед и съдба на хилядите борци, които поемат по ..страшния, но славен път на борбата, за да извоюват свободата на своята родина. В тежките минути на раздялата лирическият герой, верен на своя синовен и морален дълг, се обръща към майката и излива чувствата, които бушуват в сърцето му, не само за да я утеши, но и да ѝ внуши своята правота в съдбовния миг. Той е уверен, че само тя може да го разбере и да му прости, че ще го подкрепи, защото от майчината песен, от майчиното мляко е засукал любовта и омразата, които диктуват неговия избор:

Аз вече пушка
нарамих и на глас тичам
народен...

Революционерът знае, че свободата ще бъде извоювана с много жертви, но не се страхува от смъртта. Затова и рисува най-напред трагичния завършек на боя като нещо съвсем естествено и много по-вероятно.

Но някъде дълбоко в съзнанието на лирическият герой е скътана вярата, че ще дочака жадуваната свобода и тя ще бъде светъл празник, всенародно тържество. Картината на победното завръщане завладява със силата на образите и чувствата на безпределно ликуваме, макар че е поставена на второ място и заема по-скромна част в цялостния обем на творбата. Ботев остава верен на своето разбиране, че там, където властва щастието и победата, няма нужда от много думи. Но ако картината на смъртта се запомня : контраста на бялото и черното, този славен миг -грабва със своята пищност от багри и звуци, за да внуши светлата радост от победата. Разположена непосредствено преди финала на стихотворението, тази картина се запечатва ярко и по-трайно в съзнанието на читателя.

Ботев отново започва с типичното за народната песен обръщение „мале майно ле“, с което изразява любовта и привързаността, изпитвани към майката и здравето си народностно чувство, съзнанието за общонародна значимост на победата. Опияняващата радост на бунтовника и неудържимият му стремеж към щастие бликват с пълна сила, когато си представя, че се завръща жив и здрав. Анафората „жив и здрав“ внушава обичта на бунтовника към живота и копнежа му по победния изход на борбата и той наистина вижда и себе си победител „с байрак в ръка“.

Но вниманието се съсредоточава не върху героя, а върху дружината. Проличава чувството за принадлежност към един сплотен колектив, към една наиндивидуална общност, която извоюва победата и чието щастие оправдава жертвите в борбата. Външният вид на храбрата българска дружина поражда възторг:

... под байрак лични юнаци,
напети в дрехи войнишки,
с левове златни на чело,
с иглянки пушки на рамо
и с саби-змии на кръста...

Читателят остава с впечатлението, че те сякаш не се връщат от тежък бой, а от тържествен парад. Опоетизираната им външност е израз на тяхната сила и борческа същност, внушава също празничния характер на първия ден на свободата. Не?–случайно юнаците са нарисувани в тяхното пълно въоръжение, което подчертава българската смелост и воля да се извоюва победата. От една страна, това описание насочва вниманието към факта, че свободата е отвоювана с оръжие в ръка, а от друга - отвежда съзнанието чрез символите на борбата „иглянки пушки“ и „саби-змии“ към традиционния образ на хайдутина и по този начин затвърждава представата за приемствеността на борбата. Войниците са и страшни, и красиви.

Портретният детайл, грейналите златни левове на челата, символизират силата, непоколебимостта на българския дух и гордостта на народните синове. ..- Нарастващият възторг в тази бленувана минута е свързан с неговите най-близки хора. Ще го посрещнат и прегърнат две същества, които толкова много обича - майката и либето. Те са най-скъпата частица от този народ, в името на чиято независимост и свобода той е изминал „страшния, но славен път“. Нежност и топлина блика от обръщанията при срещата на майка и син. Споделянето на този най-съкровен миг с нея не е случайно - майката е духовният стожер, живата връзка между минало, настояще и бъдеще. Свещеният обет „свобода и смърт юнашка“ намира реализация чрез вярата в майката. Силата на любовното чувство към либето е предадена чрез изразителните глаголи „тупа“, „играе“, а чрез жеста „прегърна“ се постига споделянето на радостта. Обръщението към всички в този момент доказва още веднъж, че за Ботев лично, семейно и народно Щастие се сливат в едно.

Повелителните форми на глаголите „берете“, „късайте“, „плетете“ звучат толкова категорично, че превръщат рисуваната мечта в реалност. Всеки стих внушава представата за празничност, която се подсилва от присъствието на цветята и тяхното символно значение. Във всеобщия възторг цветята проговарят - здравецът с пожеланието за здраве и внушението за вечност, бръшлянтът - българският вариант на лавровото дърво, символ на дълголетие и славата, се свързва с вечнозеленото, с венците, с увенчаването на героите за подвига и саможертвата. Тържествеността се подчертава и с повторението на еднокоренните думи „китки“ и „кичим“, а формата им за множествено число усилва чувството за обемност и всенародност на празника. В една китка здравец и в един венец се събира цялата човешка признателност и благодарност. Героизмът се награждава от всенародната любов, славата се увековечава по типично български обичай с лавровия венец.

В този празничен миг лирическият герой забравя тъгата от раздялата. Радостта от победата се превръща в ликуване, възторг, достига до опиянение, до самозабрава, до истинско щастие. А още по-сладка е радостта, защото бунтовникът, споделя чувствата, разтупкали сърцето му, с майката и любимата. Думите сякаш не достигат, за да изразят вълнението, доказателството, за което са многоточията и възклицанията. Този миг оправдава скъпите жертви, в този миг се осъществява смисълът на живота на революционера. Цялата картина внушава красотата на подвига в името на родината. Но съзнанието, че пътят е кървав и стръмен, не напуска лирическият герой и в най-оптимистичния момент. Присъствието на детайлите „смърт“, „кървава ръка“ осъществява връзката с жестоката робска действителност и внушава предчувствието за гибел. Затова тържеството на революционния идеал в победния ден е прекъснато изведнъж, за да поеме революционерът по дългия, „страшен, но славен“ път към безсмъртието.

Картината на победата, нарисувана в тази героично-романтична светлина с цялото многообразие на багри и чувства, се превръща в символ на ликуващата свобода.